

Ювілеї

Цимбалюк В.І.

Інститут нейрохірургії ім. акад. А.П.Ромоданова НАМН України, Київ, Україна

Завжди в строю: до 90-річчя з дня народження професора Чепкого Леонарда Петровича

Леонард Петрович Чепкий

Професор Чепкий Л.П. — доктор медичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, лауреат Державної премії України та премії АМН України, завідувач кафедри анестезіології та реаніматології (1974–1991), учасник ВВВ (1943–1945), кавалер бойових орденів та медалей, патріарх української кардіо- та нейроанестезіології.

З іменем Чепкого Л.П. багато пов'язане вперше:

- Л.Л. Чепкий — перший в Україні доктор наук і професор з анестезіології;
- Л.Л. Чепкий — перший завідувач і організатор кафедри анестезіології та реаніматології Київського медичного інституту ім. О.О. Богомольця;
- вперше за участю Л.П.Чепкого в СНД опубліковано монографії:
  - з лікувальної гіпотермії;
  - з наркозу трихлоретиленом;
  - з амбулаторної анестезії;
  - з геріатричної анестезіології та реаніматології;
  - з анестезії та інтенсивної післяопераційної терапії при ожирінні;
  - дві монографії з проблем медичної кібернетики;
  - зо ускладнень при операціях з використанням штучного кровообігу;
  - 2 підручники та 2 учбові посібники з анестезіології, реаніматології та інтенсивної терапії для медичних вузів та медичних коледжів;
  - 2 учбових посібника з медицини катастроф;
  - учбовий посібник з швидкої медичної допомоги;
  - довідник з анестезіології.

Леонард Петрович Чепкий народився 2 березня 1925 р. в Гайсині Вінницької області в родині педагогів. Дід Антон по батькові був родовитим козаком

і зумів передати міцне здоров'я своїм нащадкам. Дід Михайло по мамі був осілим циганом, працював у кузні і передав своєму внукові хист до танців.

Батько, Чепкий Петро Антонович (1905–1986), в молодості прочитав книгу про гіпноз, сам його освоїв і навіть виступав з масовими сеансами гіпнозу і «телепатії». Батько був репресований і 10 років провів на каторзі в Магадані.

Мама, Коваль Дар'я Михайлівна, працювала вчителем у школі.

В 15 років Леонард Петрович закінчив середню школу у Вінниці. В 1940–1941 р. навчався одночасно в балетній студії, Вінницькому медичному інституті та заочно на фізико-математичному факультеті педагогічного інституту. По закінченні балетної студії був солістом Вінницького театру опери і балету, виступав у виставах «Дон Кіхот», «Бахчисарайський фонтан», «Лебедине озеро».

З 1942 по 1943 р. Л.П. Чепкий перебував на тимчасово окупованій території Вінницької області. Після звільнення Вінниччини призваний до лав Радянської Армії.

Брав участь в боях за Вінницю, бачив, як горить його рідна хата, але гасити її не мав права, бо треба було продовжувати наступ.

З листопада 1943 р. по травень 1945 р. Л.П. Чепкий брав активну участь у Великій Вітчизняній війні як сапер-розвідник, у боях за Карпати. Був поранений. Потім звільнював Чехословаччину та Польщу.

За ратні подвиги Л.П. Чепкий був нагороджений орденами «Червоної Зірки» та «Вітчизняної війни II ступеня», медалями «За бойові заслуги», «За перемогу над Німеччиною».

По закінченні війни Л.П. Чепкий працював в армійському ансамблі в Самборі.

Після демобілізації Л.П. Чепкий продовжував навчання у Львівському медінституті. Був старостою потоку, а потім курсу, старостою студентського гуртка психіатрії старостою легкоатлетичної секції (з місця перестрибував паркан висотою 1,5 м, на ходу заскакував у трамвай), керівником балетного колективу. У Львові відбулась трансформація ставлення Леонарда Петровича до навчання. Якщо у Вінниці він міг пропускати лекції та заняття, бо навчався аж у трьох закладах і віддавав перевагу театру, то у Львові вчився на відмінно, не пропускав жодного заняття. Більшість оцінок були п'ятірки з «відзнакою».

Коли на екзамені з патофізіології завідувач кафедри хотів поставити «чотири», асистентка, яка вела заняття, зауважила, що цей студент заслуговує на кращу оцінку, і щоб це довести професору, довелося відповідати аж на 13 екзаменаційних білетів.

Цікаві студенти вчилися поряд з Леонардом Петровичем. Багато з них досягли вершин в медичних науках. Це професор М. Синяк, професор Є. Складенко, професор М. Скакун, професор Я. Валігура, професор О. Литвиненко, професор Ю. Мохнюк, професор О. Бухтіаров, професор Г. Радіонов.

Леонард Петрович Чепкий.
1950 рік

Під час державних іспитів професор Даль Михайло Костянтинович (нащадок В.І. Даля — автора «Толкового словаря русского языка») запропонував Леонарду Петровичу подати документи на конкурс в аспірантуру Київського НДІ нейрохірургії, саме в той час директор Інституту професор Арутюнов Олександр Іванович просив відібрати кращих випускників для роботи в новоствореному закладі.

В і д і б р а н і

вісім випускників Вінницького та Львівського медичних інститутів: Зозуля Ю.П., Зозуля Л.М., Педаченко Г.П., Кулікова М.В., Чепкий Л.П., Амеліна-Войтенко (Чепка) Л.М., Трещинський А.І., Сорочинський Ц.М. Вибір був вдалий: всі вони стали відомими фахівцями, п'ятеро професорами, інші — кандидатами медичних наук.

В Інституті нейрохірургії професор Арутюнов О.І. запропонував Леонарду Петровичу наукову роботу, присвячену діагностиці пухлин головного мозку за даними аналізаторно-синтетичної функції мозку.

У 1955 р. Леонард Петрович захистив кандидатську дисертацію в Дніпропетровську і тоді ж отримав запрошення від ректора Дніпропетровського медінституту Чухрієнка Дмитра Павловича працювати на посаді асистента кафедри хірургії.

Так почався новий етап — хірургічний в житті Леонарда Петровича. Через 2 роки роботи в Дні-

пропетровську Леонард Петрович почав пошуки теми для докторської дисертації.

У зв'язку з тим, що більшість нових анестетиків використовували тільки у Москві, Чепкий Л.П. звертається до видатного професора Жорова Ісаака Соломоновича з проханням набрати клінічний матеріал в його відділенні. Ісаак Соломонович був першим в Радянському Союзі хірургом, який пропагував загальному анестезію. В подальшому він став консультантом докторської дисертації Чепкого Л.П.

У 1962 р. Леонард Петрович успішно захищає докторську дисертацію з анестезіології: «Знеболювання в хірургії щитоподібної залози», через 2 роки стає першим в Україні професором анестезіології.

Ще під час апробації дисертації на засіданні Товариства хірургів м. Києва Леонард Петрович познайомився з академіком Амосовим М.М., який головував на засіданні. Апробація була дуже складною, багато хірургів виступали проти загальної анестезії і зауважували, що дисертант «загнав хворого в пробірку, засунувши трубку в його горло. І як ті хворі виживають?!»

Амосов М.М. підтримав Леонарда Петровича і запропонував йому посаду завідувача відділом анестезіології в Інституті туберкульозу і грудної хірургії. Це була третя вже спеціальність Чепкого Л.П.: нейрохірург, хірург, анестезіолог.

Працювати доводилось з великим психологічним навантаженням. Тривалі й тяжкі операції, лекції для лікарів, наукова робота. Рятувало тільки значне фізичне навантаження. Після 30–60 хв вправ Леонард Петрович біг 7–10 км на роботу і з роботи, а влітку ще плавав: тричі по 500 м.

Науковою роботою в клініці не займалися. Леонарду Петровичу довелося організувати все з нуля. Відділ працював в кількох напрямках:

1. Штучний кровообіг та ускладнення після операцій з використанням штучного кровообігу. По результатах цих досліджень опубліковані монографія і виконані п'ять кандидатських дисертацій.

2. Лікувальна гіпотермія. Ці питання вперше в колишньому Радянському Союзі узагальнені в монографії, яка нагороджена премією Міністерства охорони здоров'я. Розроблена методика лікувальної гіпотермії високо оцінена французькими анестезіологами, які спеціально приїхали в клініку

Амосова М.М. і спостерігали за її використанням, після чого запросили Леонарда Петровича в Бордо. МОЗ УРСР не дало згоди на відрядження навіть за кошти французьких колег.

3. Проблема вивчення «впливу різної концентрації анестетиків на організм» розроблена вперше в колишньому Радянському Союзі. За матеріалами досліджень захищені п'ять кандидатських дисертацій, результати опубліковані у наукових журналах.

4. Велику увагу приділяли вивченню порушень гемодинаміки, газообміну, кислотно-основного стану, обміну електролітів у хворих кардіохірургічного профілю. Під керівництвом Леонарда Петровича захищені 4 кандидатські дисертації з цих питань.

5. Вперше в Україні за участю професора Чепкого Л.П. опубліковані дві монографії, присвячені проблемам медичної кібернетики.

Зліва направо: Л.П.Чепкий, Ю.І.Копяківський, Ю.П.Зозуля, О.П.Король, Г.С.Даниленко. Інститут нейрохірургії, 1953 рік.

На кафедрі анестезіології та інтенсивної терапії
Національного медичного університету
імені О.О.Богомольця

За час роботи в Інституті туберкульозу та грудної хірургії Леонард Петрович Чепкий підготував 13 клінічних ординаторів, 7 аспірантів, консультував 7 докторських дисертацій.

У 1974 р. професор Чепкий Л.П. за конкурсом зайняв посаду завідувача організованої кафедри анестезіології та реаніматології в Київському медичному інституті. З переходом на педагогічну роботу вчений зайнявся підготовкою анестезіологічних кадрів. За час роботи Л.П. Чепкого завідувачем кафедри пройшли підготовку 105 інтернів, 7 аспірантів, 15 клінічних ординаторів. Поряд з педагогічною роботою співробітники кафедри займалися науковими дослідженнями. В цей період розроблені такі теми: інтенсивна терапія у хворих з перитонітом, методи амбулаторної анестезії, знеболювання у геріатричних хворих та пацієнтів при ожирінні, інтенсивна терапія післяопераційного ознобу, гострої недостатності дихання, вибір методів знеболювання та інтенсивної терапії в гінекології та акушерстві, загальній хірургії. На основі цих даних з 1974 по 1990 р. захищені 19 кандидатських дисертацій, опубліковані 5 монографій. З 1990 р. проф. Чепкий Л.П. — професор кафедри анестезіології та реаніматології.

Проте, все життя Леонард Петрович мріяв про повернення до Інституту нейрохірургії, у 1990 р. директор Науково-дослідного інституту нейрохірургії академік Ромоданов А.П. запропонував вченому використати базу Інституту для навчання студентів Київського медичного інституту і очолити наукову роботу відділу анестезіології. Під керівництвом Чепкого Л.П. для Інституту нейрохірургії підготовлені 20 інтернів анестезіологів, виконано серію наукових робіт, присвячених прогнозуванню, профілактиці та інтенсивній терапії післяопераційних ускладнень при гідроцефалії, пухлинах головного і спинного мозку, судинних захворюваннях, що відображене в семи кандидатських дисертаціях.

Людина енциклопедичних знань, досвідчений науковець і педагог, професор Чепкий Л.П. зробив і робить вагомий внесок у справу підготовки медичних кадрів (насамперед, анестезіологів) України.

Він підготував 81 дисертанта наук, з них 2 член-кореспонденти АМН України, 23 професори, 20 докторів медичних наук, з них 14 завідують кафедрами і відділеннями анестезіології, хірургії, терапії,

фармакології, психіатрії та оториноларингології не тільки в Україні, а й в країнах ближнього зарубіжжя (Росія, Таджикистан, Молдова). Професор Чепкий Л.П. — автор понад 500 наукових праць, в т.ч. 35 монографій, підручників та посібників.

Леонард Петрович бере активну участь у громадському житті. Він член редакційних рад журналів «Український нейрохірургічний журнал», «Біль, знеболювання і інтенсивна терапія», багато років був заступником голови Правління Української спілки анестезіологів-реаніматологів.

За наукові досягнення Леонарду Петровичу Чепкому присвоєне звання заслуженого діяча науки і техніки України, він лауреат Державної премії України, Премії АМН України за кращий підручник, отримує стипендію Президента України.

У свої 90 років Леонард Петрович зберіг гарну спортивну форму і чудову пам'ять. Він продовжує працювати на присадибній ділянці, їздить на велосипеді, за кермом власного автомобіля, встигає в Національний медичний університет і в Інститут нейрохірургії, робить запливи так далеко, що молоді не витримують змагання з ним. Леонард Петрович каже, що йому легше плавати, ніж ходити.

Коли готувався цей матеріал, виникло питання: «В чому секрет довголіття Леонарда Петровича та його успіху?»

Секрет довголіття — це гарна генетика плюс «пристрасне захоплення» в роботі та особистому житті.

Леонард Петрович виховав трьох доньок, дві з них — доктор і кандидат медичних наук, має чотирьох онуків. А одна з дочок подарувала Чепкого Еріка, який є прямим нащадком прекрасної медичної династії Чепких.

Секрет творчого успіху Леонарда Петровича — це наука, творчий пошук і написання наукових робіт, книг, підручників. Він пише всюди і завжди: на вчених радах, в поїзді, у відпустці.

Це своєрідний допінг, який підтримує високу творчу активність професора Чепкого Л.П.

Професор Леонард Петрович Чепкий за життя навечно ввійшов в історію української медицини, особливо анестезіології, як перший доктор медичних наук, перший професор з анестезіології, засновник і перший завідувач кафедри анестезіології та реаніматології в одному з найповажніших медичних вузів України — Національному медичному університеті ім. О.О. Богомольця, основоположник нейро- і кардіоанестезіології, творець власної наукової школи (81 доктор і кандидат наук), і в цілому як патріарх української анестезіології та реаніматології.

Друзі, колеги й учні щиро вітають Вас, Леонарде Петровичу, з славним Ювілеєм, бажають міцного здоров'я, творчого довголіття ще на багато років.

Цимбалюк В.И.

Институт нейрохирургии им. акад. А.П.Ромоданова
НАМН Украины, Киев, Украина

**Всегда в строю: к 90-летию
со дня рождения профессора
Чепкого Леонарда Петровича**

Tsymbalyuk V.I.

Institute of Neurosurgery named after acad. A.P.
Romodanov, NAMS of Ukraine, Kiev, Ukraine

**Always in the ranks: the 90th anniversary
of Professor Leonard P. Chepkiy**